

Lovorka ČORALIĆ*

KOTORSKI PLEMIĆI NIKOLA PASKVALI I BARTUL PIMA – KAVALJERI SVETOGA MARKA (1634)

Tijekom prošlosti Mletačke republike djelovao je samo jedan viteški red – kavaljeri Svetoga Marka (*Cavalieri di San Marco*). Prema dosadašnjim saznanjima (ponajprije talijanske historiografije) nije poznato točno vrijeme njegova osnivanja, a povijesnim dokumentima potvrđeni podaci smještaju ga u XV stoljeće. Mletački su viteški naslov stjecali ugledni patriciji, zapaženi vojni zapovjednici, diplomatski predstavnici i zaslužnici na drugim poljima, kako oni podrijetlom iz samih Mletaka, tako i oni zavičajem sa sveukupnoga onodobnog mletačkog državnog područja. Odličnici najvišega ugleda, u pravilu odvjetc i vodećih patricijskih obitelji, čast kavaljera stjecali su odlukom mletačkoga Velikoga vijeća i (ili) Senata, a odličja nižega ranga bila su podjeljivana od dužda. Odličje koje je podjeljivao dužd sadržavalo je jedan križ koji se na rubovima račvao sa plavim pozlaćenim emajlom i s prikazom lava Svetoga Marka u sredini, a nosilo se oko vrata na čuvenoj mletačkoj ogrlici zvanoj *manin*. Odličje koje su podjeljivali Veliko vijeće ili Senat sadržavalo je, osim križa, i jednu bogato ukrašenu ogrlicu s medaljom, kojoj se u sredini nalazio krilati lav, a na naličju natpis. U iznimnim su primjerima, ponajprije kada se radilo o najvišim odličnicima (obnašateljima najviših državnih dužnosti i veleposlanicima), kavaljeri Svetoga Marka nosili uz ogrlicu i raskošnu togu (*vesta de zentilhuomo*) ukrašenu zlatnim rubovima (otuda nazivani i: *Cavalieri della Stola d'oro*, *Cavalieri della Repubblica volgarmente chiamati della Stola d'oro*).¹

Brojni su Bokelji kroz prošlost obnašali čast kavaljera Svetoga Marka te je poznavanje toga mletačkog viteškog reda, njegova ustroja i članstva,

* Autor je viši naučni saradnik u Hrvatskom institutu za povijest.

¹ Osnovne podatke o mletačkom viteškom redu Svetoga Marka usporedi u: R. Bratti: *I Cavalieri di San Marco*, *Nuovo Archivio Veneto*, god. 8., sv. 16/1, Venezia, 1898., str. 321.-349; A. Da Mosto, *L'Archivio di Stato di Venezia*, sv. I., Roma, 1937., str. 28.

ujedno i važna sastavnica u sklopu istraživanja društvene i vojne povijesti Boke Kotorske u doba mletačke uprave. O bokeljskim kavaljerima u historiografiji su zabilježeni podaci najčešće sadržani u sklopu obrađivanja nekih sastavnica iz zavičajne povijesti Boke, prilikom razmatranja vojnih događanja na širem području istočnojadranske obale u ranom novovjekovlju (ponajprije u sklopu istraživanja mletačko-turskih ratova) ili u sklopu podataka iz životopisa bokeljskih vojnih zaslužnika prošlih vjekova.²

Bokelji su, kao i brojni drugi vojni zaslužnici za Republiku Svetoga Marka, kavaljerima najčešće postajali zahvaljujući svojim vojnim zaslugama, ponajprije na osnovu zapaženog sudjelovanja u brojnim mletačkim ratovima i bojevima diljem jadranskih i levantinskih bojišta. Ponajprije su to bili potomci uglednih patricijskih obitelji (ali i kapetanskih i vojničkih obitelji neplemićkoga podrijetla), koje su kroz niz pokoljenja imale važnu ulogu u javnom životu svojih matičnih sredina, a kao mletački časnici, zapovjednici kopnenih postrojbi ili ratnih galija, stekli su za vojne uspjehe Privredre republike iznimne zasluge.³

U Državnom arhivu u Mlecima (*Archivio di Stato di Venezia*, dalje: ASV) pohranjen je fond pod nazivom *Cancelleria inferiore: Cavalieri di San Marco, Privilegi* (dalje: CI: Cavalieri). Fond broji samo dva svežnja (označenih brojevima 174 i 175) koji sadrže povelje o imenovanju mletačkih kavaljera od 1551. do 1678. godine. U sklopu tog fonda, koji ne sadrži sveukupnu građu o mletačkom viteškom redu i o njegovim nositeljima (povelje su pohranjene i u sklopu fondova drugih mletačkih državnih magistratura) sadržano je nešto više od trideset imenovanja koja se odnose na osobe zavičajnim podrijetlom sa istočnojadranske obale (od Kopra do Budve) te je stoga ova građa dragocjen prinos poznavanju povijesti tamošnjih obitelji i

² Iscrpnije podatke o bokeljskim kavaljerima bilježi spomenuti rad R. Brattija, u sklopu kojega se podrobno razmatraju vojne zasluge dobrotskih pomoraca i ratnika Ivanovića (Marka i Joze) te donosi prijepis povelje o njihovom imenovanju vitezovima Svetog Marka. Tragom tog rada gotovo je jedno stoljeće kasnije nastao i kratak prilog A. Albertija, a u žarištu je njegova interesa poglavito kapetan Marko Ivanović (A. Alberti, Marco Ivanovich, *Cavaliere di San Marco, 1724-1756, Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone*, sv. 11, Venezia, 1978, str. 11-16). O odlikovanjima braće Ivanovića vidi: G. Brajković, Mala spomen medalja pomorske bitke braće Ivanovića 1756. godine i herojski ep Ivana Antuna Nenadića, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* (dalje: GPMK), sv. 33-34, Kotor 1985-1986, str. 115-127.

³ Primjerice, kada je riječ o kavaljerima iz Boke Kotorske znani su (na osnovu saznanja iz historiografije), mletački vitezovi iz rodova Bronza (Matija, 1726; Ivan 1730; Josip 1747), Bane (Petar, 1732), Balović (Matija Krstov, 1761), Đoka (Božo, 1752), Visković (Frane, 1703), Radimiri (Božo Antov, 1758), Ivanović (Marko, 1751; Jozo, 1756) i dr. Podrobnije vidi opsežnu i podacima vrlo dragocjenu studiju R. Janićijević, *Odlikovanja slavni Bokelja u prošlosti kao dokaz njihovih postignuća u pomorskom ratovanju, navigaciji, privredi i diplomatiji*, GPMK, sv. 52, Kotor 2004, str. 279-313. (u istom je radu sadržana i opsežna literatura o vojno-pomorskim pothvatima Bokelja – kavaljera Svetoga Marka).

njihovih istaknutih odvjetaka, ali i općih, ponajprije vojnih prilika i događanja na istočnojadranskom uzmorju u ranom novom vijeku.

Imenovanja koja se odnose na ovu skupinu mletačkih kavaljera obuhvaćaju razdoblje od 1560. do 1675. godine. Najviše je imenovanja zabilježeno od 1618. do 1623. godine (12 imenovanja), a nešto se učestalijim intenzitetom promoviranja kavaljera sa ovih prostora izdvajaju još i razdoblja 1604-1606. (tri imenovanja), 1652-1658. (pet imenovanja) te od 1670. do 1675. godine (šest imenovanja). Kada je riječ o poblížem zavičajnom podrijetlu kavaljera, prednjače Zadrani (devet kavaljera) i Kotorani (pet). Više od jednog kavaljera imali su i Kopar (četiri), Budva (tri) te Trogir, Poljica, Krk i Labin (svaki po dva), dočim se uz neke druge dalmatinske i istarske gradove bilježi po jedan kavaljer (Cres, Korčula, Pula, Hvar). U nekoliko je primjera poblíže podrijetlo kavaljera nepoznato ili je označeno regionalnom oznakom (*Istrianus*). Kavaljeri iz spomenutih gradova uglavnom su odvjetci patricijskih obitelji, dobro poznatih i stoljećima vodećih u javnom životu svojih matičnih sredina. Izdvajaju se, primjerice, kavaljeri iz uglednih zadarskih patricijskih obitelji Fanfogna, Grisogono, Calcina, Detrico, Bortolazzi i Rosa; kotorski kavaljeri iz roda Bolica, Pima i Paskvali, koparski odličnici Gavarado, Fini, Pola i Brutti, vitezovi iz trogirskih obitelji Pace i Radoš, korčulanski Ismaeli, budvanski Solimani, labinski Negri i drugi. Njihova su imenovanja ponajprije vezana uz sudjelovanje u mletačkim ratovima i bojevima od Furlanije do Grčke, za obnašanje časničkih dužnosti (zapovjednici postrojbi, guvernaduri/nadzireteli određenih vojnih teritorija, zapovjednici/soprakomiti ratnih galija i dr.), osiguranje prijenosa državne pošte preko svojega područja, sudjelovanje u diplomatskim misijama, ali i uz obnašanje službe gradskih poklisara-oratora u Mlecima.

Povelje (najčešće objavljene u duždevoj pisarnici) o imenovanju pojedine osobe kavaljerom Svetoga Marka započinju tipiziranom potvrđnicom kojom se objavljuje promocija novoimenovanog kavaljera, a koju potpisuje jedan od već izabranih mletačkih *Cavaliera* ili jedan od duždevih tajnika, zaduženih za javno objavljivanje ove odluke. Slijedi tekst povelje, u pravilu istoga datuma kao i potvrđnica, u kojoj se – ponekad i vrlo detaljno – razjašnjavaju razlozi imenovanja dotičnoga odličnika u red mletačkih vitezova. S obzirom da je u ovoj skupini kavaljera uglavnom riječ o vojnim zapovjednicima i soprakomitima, njihove su zasluge, kao i zasluge njihovih obitelji, poglavito vojne naravi, a njihova ubilježba u ovim dokumentima često nam dodatno osvjetljava pojedine sastavnice iz vojne prošlosti šireg područja istočne jadranske obale. U završnom dijelu povelje, koji je opsegom nevelik i uglavnom jednoobrazan za sve kavaljere, navode se (kroz nekoliko tipiziranih formulacija) vrste privilegija koje kavaljer stječe promocijom u mletački viteški red (pravo na nošenje svećanih odora, oružja, križa, ogrlice i sl.).

Arhivska građa o imenovanju mletačkih kavaljera zasigurno je dragocjen i gotovo potpuno neiskorišten izvor za proučavanje brojnih sastavnica iz povijesti dalmatinskih, istarskih i bokeljskih obitelji i njihovih zaslužnih odvjetaka u ranom novom vijeku. Uvidom u ovu građu jasnijom postaju i neke šire onovremene vojne i političke okolnosti i događanja na užim (zavičajnim) područjima istočnojadranskoga uzmorja, ponajprije područja u sastavu Serenissime. Njihovim detaljnijim istraživanjem nadopunjavaju se postojeće spoznaje historiografije, koje su, kada je riječ o ovoj problematici, nerijetko bile nepotpune.

U ovom je prilogu istraživačko zanimanje upravljeno na povelje kojima se mletačkim kavaljerima imenuju odvjetci uglednih kotorskih plemićkih obitelji Paskvali i Pima.⁴

Kronološkim slijedom prva se isprava o imenovanju viteza Svetoga Marka odnosi na odvjetka ugledne kotorske plemićke obitelji Paskvali.⁵ Ri-

⁴ Udio odvjetaka roda Bolica u kavaljerima Svetoga Marka obradila sam u tekstu naslovljenom "Kotorski plemići iz roda Bolica – kavaljeri Svetoga Marka" (predano u tisak: *Povijesni prilozi*, Zagreb). Riječ je o tri odvjetka roda Bolica Grbičić – Frani (1616), njegovu bratu Vicku (1621) i Nikoli Antunovu (1658).

⁵ Obitelj Paskvali (Pasquali, Pascali, Paskalić, Paskvalić) ubrajala se među najistaknutije kotorske plemićke rodove. U plemićkom vijeću rodnoga grada prisutni su od srednjega vijeka, nerijetko obnašajući vodeća mjesta u gradskoj upravi. Iz obitelji potječu brojni kotorski svećenici i redovnici (primjerice, svećenik Marin, XIV stoljeće; svećenik Nikola Tripunov, XV stoljeće; dominikanac Anđelo, oko 1490-1550; misionari Ivan i Pavao, XVII stoljeće; svećenik Antun, nastavnik u kotorskoj gimnaziji u XVIII stoljeću), opati (komentatori) glasovite opatije Svetoga Jurja pred Perastom (Pompej, 1530-1535; Frano, 1535-1565; Vicko, 1565-1579), časnici u mletačkoj vojsci (Paskval Martolov, zapovjednik kotorske ratne galije 1327. godine; Frano, XVII stoljeće; Benedikt, 1740-1790), kao i zapaženi humanistički pisci (Frano Paskvali i njegov sin Ljudevit, oko 1500-1551. i dr.). Podrobnije o odvjetcima obitelji Paskvali usporedi: Š. Ljubić, *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Vienna-Zara 1856, str. 238-240; C. G. F. Heyer von Rosenfeld, *Der Adel des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg 1873, str. 17, 69, 123; J. Radonić, *Rimska kurija i južnoslovenske zemlje od XVI do XIX veka*, Posebna izdanja SANU, sv. CLV, Beograd 1950, str. 38-39, 180, 183-185, 297-298, 300, 337-339, 343; J. Martinović, *Prilozi proučavanju genealogije i heraldike znamenitih vlasteoskih rodova u Kotoru prve polovine XIV vijeka*, GPMK, sv. 12, Kotor 1964, str. 60-62; M. P. Ghezzi, *I Dalmati all'Università di Padova dagli atti dei gradi accademici 1601-1800*, Atti e memorie della Società dalmata di storia patria, sv. XXI, Venezia 1992, str. 37, 45, 47, 79, 100, 106, 133; I. Banac – S. Prosperov Novak – B. Sbutega, *Stara književnost Boke*, Zagreb 1993, str. 13-22; P. Butorac, *Razvitak i ustroj peraške općine*, Perast 1998; Isti, *Kotor za samovlade (1355-1420)*, Perast 1999, str. 46, 65-66, 105; Isti, *Opatija Sv. Jurja pred Perastom*, Perast 1999; Isti, *Kulturna povijest grada Perasta*, Perast 1999; L. Čoralić, *Hrvati u procesima mletačke inkvizicije*, Zagreb 2001, str. 102-103, 123-131, 144-145; S. Krsić, Dominikanci u bokokotorskom zaljevu od XIII do XIX stoljeća, u: *Hrvati Boke kotorske*, Posebno izdanje Zbornika Pomorskog muzeja Orebić, Orebić 2003, str. 345, 348-353; M. Milošević, *Pomorski trgovci, ratnici i meceni (Studije o Boki Kotorskoj XV-XIX stoljeća)*, priredio V. Đokić, Beograd-Podgorica 2003; I. Stjepčević, *Arhivska istraživanja Boke kotorske*, Perast 2003, str. 66; R. Kovijanić – I. Stjepčević, *Kulturni život staroga Kotora (XIV-XVIII vijek)*, Perast 2003, str. 39-40, 49-

ječ je o Nikoli, sinu Jakova Paskvalija, a povelja je datirana na 22. lipnja 1634. godine. Pisana je uobičajenom formom i stilom, nalik ostalim dukalama o imenovanju u taj mletački viteški red. Započinje kratkom potvrđnicom Paskvalijeve privilegije koju (20. lipnja iste godine) sastavlja i potpisuje u ime mletačkog dužda i vlade *Cavalier Zuanne Antonio (Zanantonio) Carnovalli* (u drugim dokumentima imenovan i kao *Carnevalli* ili *Charnovalli*). Uz potvrđnicu je sadržan i sam tekst (datiran na 22. lipanj 1634. godine) privilegije, također u svojim osnovnim dijelovima pisan po uzoru na ostale jednakovrsne dokumente. U uvodnom dijelu naglašavaju se zasluge obitelji Paskvali za Mletačku republiku, iskazane tijekom više pokoljenja odvjetaka te obitelji u raznim okolnostima, ponajprije u ratovima koje je vodila Republika. Posebno se naglašavaju i pohvalnim riječima ističu zasluge Nikolina oca Jakova, guvernadura (vjerojatno kotorskog vojnog okružja), koji je u svim situacijama iskazao vjernost i odanost Privedroj republici.⁶ “Ne manju pripravnost i zasluge u službi Privedre” iskazao je, kako svjedoči tekst povelje, i Jakovljevi sin Nikola, kapetan u mletačkoj vojnoj službi. Iako ni o njemu ne posjedujemo detaljnija saznanja, prema ovom dokumentu razvidno je njegovo vrsno vojno umijeće i zapaženo sudjelovanje u mletačkim ratovima na području Apeninskoga poluotoka i u Dalmaciji. Zbog svih navedenih zasluga obitelji Paskvali Nikoli se ovom prigodom, odlukom mletačkoga dužda, svečano podjeljuje naslov *Cavaliere di San Marco*, sa svim pravima i privilegijama koje se odnose na taj viteški red (ponajprije se, kao i u drugim sličnim dokumentima, ističe pravo nošenja viteške odore, ostruga i oružja) te tim navodom, uobičajenim za većinu imenovanih kavaljera, završava ova duždeva dukala.

Sljedeće imenovanje odnosi se na Bartula, sina Bernarda Pime, također odvjetka jedne od drevnih i uglednih kotorskih plemenitih obitelji.⁷ Povelja, objavljena od mletačkoga dužda Francesca Erizza (1631-1646), datirana je nešto više od mjesec dana nakon Paskvalijeva imenovanja (24. srpnja

50, 61-62, 74, 83, 204, 226-227; J. Martinović, *Popis plemićkih porodica Kotora za godine 1834-1842*, GPMK, sv. 53, Kotor 2005, str. 141-142.

⁶ O Jakovu Paskvaliju u historiografiji nema opsežnijih saznanja. Znano je njegovo obnašanje prestižnih službi u gradskoj upravi (primjerice, 1604. godine spominje se kao sudac u Kotoru), ali druge detaljnosti glede njegova djelovanja, posebice vojnog, nisu poznate. Usporedi: P. Butorac, *Opatija Sv. Jurja pred Perastom*, str. 52.

⁷ Kao i obitelj Paskvali, i Pime su se ubrajali među posebno istaknute kotorske plemićke rodove te su kroz stoljeća obnašali brojna istaknuta mjesta u gradskoj upravi. Posebno zapaženi odvjetci obitelji Pima bili su pjesnik Bernard (umro 1508. godine; u njegovu je čast Frano, otac Ljudevita Paskvalija, iste godine skladao sonet) i Ljudevit, rektor studenata prava na Sveučilištu u Padovi (u svečanoj dvorani istoga Sveučilišta sačuvan je njegov grb iz 1634. godine). Usporedi: Š. Ljubić, nav. dj., str. 254-255; C. G. F. Heyer von Rosenfeld, nav. dj., str. 71; P. Butorac, *Kulturna povijest grada Perasta*, str. 347, 536; M. P. Ghezzi, nav. dj., str. 9, 28.

1634. godine). Zanimljivo je da uvodni dio ne započinje Carnovallijevom ispravom, već općenitim navodom (nepotpisanim) u kojem se ističu zasluge odvjetaka obitelji Pima. Na prvome je mjestu naveden Nikola Pima, kapetan konjaništva (*Capitano di Caualeria*), vjerojatno u vojnoj službi djelatnik diljem mletačkih bojišnica. Potom se ističu zasluge Jerolima Pime, doktora prava, posebno istaknutog kao poslanika (*Ambasciatore*) kotorske komune.⁸ Na zasebnom je listu, kao što je to slučaj i s većinom drugih sličnih dokumenata o imenovanju mletačkim kavaljerima, napisana potvrđnica već spomenutog Zuanna Carnovallija (*Charnouali*), datirana na 24. srpnja 1634. godine. Njome se službeno potvrđuje duždeva odluka o imenovanju kotorskog plemića Bartula⁹, sina Bernarda Pime, mletačkim kavaljerom Svetoga Marka. Slijedi nedatirana (vjerojatno je objavljena istoga dana kada i Carnovallijeva potvrđnica) dukala dužda Francesca Erizza kojom se Bartul Pima svečano proglašava kavaljerom. Povelja također sadrži osnovne sažete podatke o zaslugama obitelji Pima za Mletačku republiku i grad Kotor te se i ovdje (kao i u uvodnoj ispravi) još jednom naglašavaju pregnuća i zasluge kapetana Nikole i doktora prava Jerolima Pime. Upravo radi njihovih zasluga i vjernosti obitelji Pima interesima Serenissime kroz prošlost, ovom se prigodom među mletačke odličnike uvrštava Bartul Bernardov Pima, također zaslužni odvjetak ove obitelji, a uz uobičajene općenite navode o njegovim pregnućima i zaslugama za mletačku državu posebno se ne specificiraju Bartulovi konkretni prinosi. Također, kao i u primjeru drugih imenovanih vitezova Svetoga Marka, i Bartulu se u završnom dijelu povelje odobravaju sva prava i privilegije koje od tada – kao mletački kavaljer – slobodno može koristiti (*gli habbiamo conferito il medesimo grado, dando gli facultà di usar le uesti, le armi, portar la cintura, la spada, li spironi dorati, et tutti gli altri ornamenti, et insegne di Cauallieri, et a tali dignità spetanti, et pertinenti, et di goder tutti li priuileggi, honori et giurisdictioni proprii de gli altri Cauallieri nostri*). Ovim navodom, bez datacije na kraju teksta isprave, ujedno i završava dukala dužda Francesca Erizza o imenovanju Bartula Pime kavaljerom mletačkog viteškog reda.

⁸ Moguće je da se ovdje radi o pjesniku Jerolimu Pimi (umro 1641. godine), autoru stihova na hrvatskom (*Vrh pisanja*) i talijanskom jeziku. Usporedi: *Poezija baroka (XVII i XVIII vijek)*, uredili M. Milošević i G. Braković, Titograd 1976, str. 35-38; I. Banac – S. Prosperov Novak – B. Sbutega, nav. dj., str. 29-31; *Hrvatska književnost Boke kotorske do preporoda* (priredila i predgovor napisala V. Babić), Zagreb 1998., str. 39-40; V. Babić, *Kratki pregled starije hrvatske književnosti Boke kotorske*, u: *Hrvati Boke kotorske*, Posebno izdanje Zbornika Pomorskog muzeja Orebić, Orebić 2003, str. 366.

⁹ O Bartulu Pimi nemamo opsežnija saznanja u postojećim radovima historiografije. Godine 1633. spominje se (uz Marijana Vračena) kao prokurator benediktinske opatije Sv. Jurja pred Perastom. Usporedi: P. Butorac, *Opatija Sv. Jurja pred Perastom*, str. 63; Isti, *Razvitak i ustroj peraške općine*, str. 73.

***

Proučavanje udjela Bokelja, posebice Kotorana, u elitnom mletačkom viteškom redu, nazvanom prema svecu-zaštitniku Grada na lagunama, zanimljiv je i nedovoljno proučen segment iz bokeljske društvene i vojne povijesti. Uz kavaljere iz glasovitog kotorskog plemićkog roda Bolica, u mletačkom arhivskom fondu *Cancellaria inferiore: Cavalieri di San Marco, Privilegi* bilježimo i duždeve dukale o odlikovanju članova kotorskih obitelji Paskvali i Pima. Obje su povelje objavljene 1634. godine, unutar kratkog vremenskog raspona, a u primjeru obojice kotorskih odličnika posebno se ističu i pređašnje zasluge njihovih obitelji. U oba primjera riječ je ponajprije o vojnim zaslugama iskazanim za Mletačku republiku, ali i o općim pregnućima i obnašanju odgovornih službi i dužnosti u matičnoj gradskoj upravi (poslancima). Upravo radi tih sveukupnih zasluga obitelji Paskvali i Pima, radi njihove dugogodišnje vjernosti interesima Serenissime, kao i na osnovu iskazanih zasluga samih imenovanih pojedinaca, Nikola Paskvali i Bartul Pima imenuju se najvišim mletačkim viteškim odličnicima. Povelje o njihovu imenovanju, iako nam ne donose obilje podataka o njima samima, kao ni i o drugim njihovim zaslužnim članovima obitelji, jamačno su vrijedan izvor koji dodatno naglašava značaj i ulogu kotorskih plemićkih rodova u društvenoj i vojnoj povijesti grada Kotora, ali i mletačke vojne povijesti u cjelini. Ujedno, ovaj sažet prilog nastoji kroz obradu ove teme upozoriti na neke manje znane sastavnice iz bokeljsko-mletačkih povijesnih veza i prožimanja tijekom dugih stoljeća opstojnosti bokeljskog prostora u sastavu Serenissime.

PRILOG 1.: Prijepis povelje o imenovanju Nikole Paskvalija kavaljerom Svetoga Marka (*Archivio di Stato di Venezia, Cancellaria inferiore: Cavalieri di San Marco, Privilegi, b. 174, str. 40-41; 20. VI 1634*)¹⁰

1634. adi 20 Zugio

Facio fede Io Zanantonio Carnoualli Chaulier di sua Serenita si come sua Serenita afato Chaulier in pleno colegio il molto Illustre Signor Nicollo de Giacomo Pasqualli de gentilluomo Cattarino il qualle ha fatto alla presenza di molti gentillomini et in fede dicio Io Zanantonio sopradetto ofatto la presente.

Io Zanantonio Carneualli Cauallier di sua Serenita ofatto la presente secondo l'ordinario.

Sono cosi degne le conditioni della fedelissima fameglia Pasquali Nobile di Cattaro, et sono stati cosi frutuosi gli impieghi di diuersi degni sogetti

¹⁰ Prijepisi se objavljuju bez izmjena, u cjelosti, poštujući onovremeni pravopis.

d'essa, et imparticolare del Governadur Giacomo Pasquali, il quale secondo le uestigie de suoi antenati, li ha fatto conoscer in numerose, et rileuanti publiche occorrenze, il suo ualore, et fedelta, esponendo le proprie sostanze, et la sua uita, in seruitio della Illustrissima Signoria. Non meno pronto, et fedele si e mostrato il Capitan Nicolo suo figliolo, il quale secondo le uestigie publiche si impiego della profession militare, nella quale, in tutte le occassioni in Italia, et in Dalmatia ha mostrato pronto di zelo et ardore, nelli publici interessi, per li quali cose uolendo noi in aparere qual che testimonio della publica gratitudine, come e stato sempre solita la Repubblica Nostra di far uerso gli honorati et fedeli noi benemeriti suditti, et altri, che se l'hanno sostituta con le proprie uirtu, et degne operationi; habbiamo deliberato de conferir la dignita di Cauallier di San Marco nella persona del predetto Domino Nicolo Pasquali, figliolo del sopradetto fedelissimo Governadur Giacomo, accio che restendo questo grado di honore in ornamento proprio, et della sua honorata fameglia in tutte le occassioni d'incontrar per sempre della publicha sodisfatione, pero hoggi nel Nostro Pleno Colegio con la presenza della nostra auctorita l'habbiamo creato, et impertito gli tutti gli honori, giurisdizioni, liberta et priuilegi, che sono proprii de cadaun altro Cauallier, et alla uera militia asignati, potendo usar l'insigne, portar le armi, et le uesti, et tutti gli ornamenti proprii di tale dignita, in segno di che gli habbiamo ordinato il presente priuilegio munito col nostro solito sigillo a memoria de posterì.

Data in Nostro Ducali Palatio die 22 Iunii, indictione terza, 1634.

PRILOG 2.: Prijepis povelje o imenovanju Bartula Pime kavaljerom Svetoga Marka (*Archivio di Stato di Venezia, Cancelleria inferiore: Cavalieri di San Marco, Privilegi, b. 174, str. 44, 47-47; 24. VII 1634*)

La famiglia Pima è delle più stimate de Nobili di Cattaro, l'è stata mai sempre fedelissima uerso il Prencipe; ha prodoto ministri di molta fede, e frutto per li pubblici interessi. Vi è stato fra questi il Signor Nicolo Pima il quale in riguardo della seruitù prestata occorre dalla munificenza del suo Prencipe la carica Capitano di Caualleria al presidio della Patria. Vi è anchora hoggi il Signor Gierolimo Pima Dottor il quale per l'habiltà del suo talento, e buona attitudine ha in diuerse occorrenze della Comunità di Cattaro ben spesso degnamente sostenuto la carica d'Ambasciatore; la casa di presente si mantiene, con molta conuenientia, e rispetatione; tanto serua per illuminatione di questa famiglia.

Bartholomeo Pima fù del Signor Bernardo da Cattaro.

1634 adi 24 Luglio

Facio fede Io Zanantonio Charnouali Chualier del Serenissimo Prencipe sicome sua Serenita ano fatto Chualier il molto Illustre Signor Bortol-

Iamio Pima fu del Signor Bernardo gentilluomo da Cattaro; sua Serenità lo ha fato Chaulier alla presenza di molti gentilomini giusto al ordinario et uso di sua Serenità etc.

Io Zanantonio Charnoualli Chaulier di sua Serenità ofatto la presente fede secondo l'ordinario.

Franciscus Erizio Dei grazia Dux Venetiarum etc.

Ad perpetuum rei memoriam. Sono cose degne le condizioni della famiglia Pima antica, et fedelissima della Città nostra di Cattaro, dalla quale in ogni tempo la Repubblica nostra ha riceuuto degni, et honorati seruitii, et particolarmente da Domino Nicolo Pima, il qual come Capitano di Caualli s'impiego in urgente occassioni con suo ardore alla difesa della sua Patria, senza risparmio delle facultà, et della propria uita, come anco da Domino Gerolimo Pima Dottore, che col suo ualore, et prudenza si è fatto conoscere degno discendente di così benemerita Casa, et segnando le loro ualore Domino Bartolomio Pima fu di Domino Bernardo, il quale uenuto alla presenza nostra ci ha dimostrar quanto brami d'impiegar se stesso a pubblici comandi in ogni occassione, facendo apparire in ciò la sua deuotione, e fede. Onde aggradendo noi esibitioni, et considerato il merito della detta famiglia, et li uirtù, et degni sue, imparticular habbiamo deliberato di honorarlo del grado di Cauallero della Repubblica nostra. Però hoggi alla presenza di molte persone nobili nella camera solita della nostra audienza con la presenza della nostra autorità gli habbiamo conferito il medesimo grado, dando gli facultà di usar le uesti, le armi, portar la cintura, la spada, li spironi dorati, et tutti gli altri ornamenti, et insegne di Cauallieri, et a tali dignità spetanti, et pertinenti, et di goder tutti li priuileggi, honori et giurisdizioni proprii de gli altri Cauallieri nostri. In segno di che habbiamo ordinato che gli sii fatto il presente priuileggio munito col nostro solito sigillo a memoria di posterì.

Lovorka ČORALIĆ

KOTOR ARISTOCRATS NIKOLA PASKVALI AND BARTUL PIMA
– CAVALIERS OF SAINT MARKO (1634)

Summary

In the past many people from Boka gained honour of cavalier of Saint Marko so therefore good knowledge of this Venetian knight order, of its organization and members is at the same time an important part of research of social and military history of Boka Kotorska under Venetian rule. There are data on Boka's cavaliers in historiography mostly within history researches of some of regional parts of Boka, then within analysis of military movements in wider areas of east coast of Adriatic Sea in the period from 15-17th century (mostly within researches of Venetian-Ottoman wars) or within data from biographies of Boka's distinguished soldiers in past centuries.

Men from Boka, like other numerous distinguished soldiers of Venetian Republic, became cavaliers mostly due to their military merits, first on ground of their remarkable participation in numerous Venetian wars and battles in Adriatic and Levant regions. They were mostly from dignified aristocrat families (but also from captain and military families of nonaristocrat origin) which for generations played an important role in public affairs of their own towns and acting as Venetian officials, commanders of territorial troops or warships achieved remarkable merits for Illustrious Republic.

This article analyses charts of Venetian cavaliers of Nikola Paskvali and Bartul Pima, descendants of two ancient and notable Kotor aristocrat families. Both charts are from 1634 and they contain summary data on general merits of these two families for Venetian Republic and town of Kotor. At the end of the article there are transcription of the charts which are kept in Venetian State Archive, in fund *Cancellaria inferiore: Cavalieri di San Marco, Privilegi*.

Key words: Boka Kotorska, Kotor, aristocrats, 15-17th century, Venetian Republic, cavaliers of Saint Marko, military history